

Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä yhdessä

Tutkimuksen ja kehittämisen loppuarviointia ja alustavia tuloksia

Päätösseminaari 13.12.2022 (hybridi)

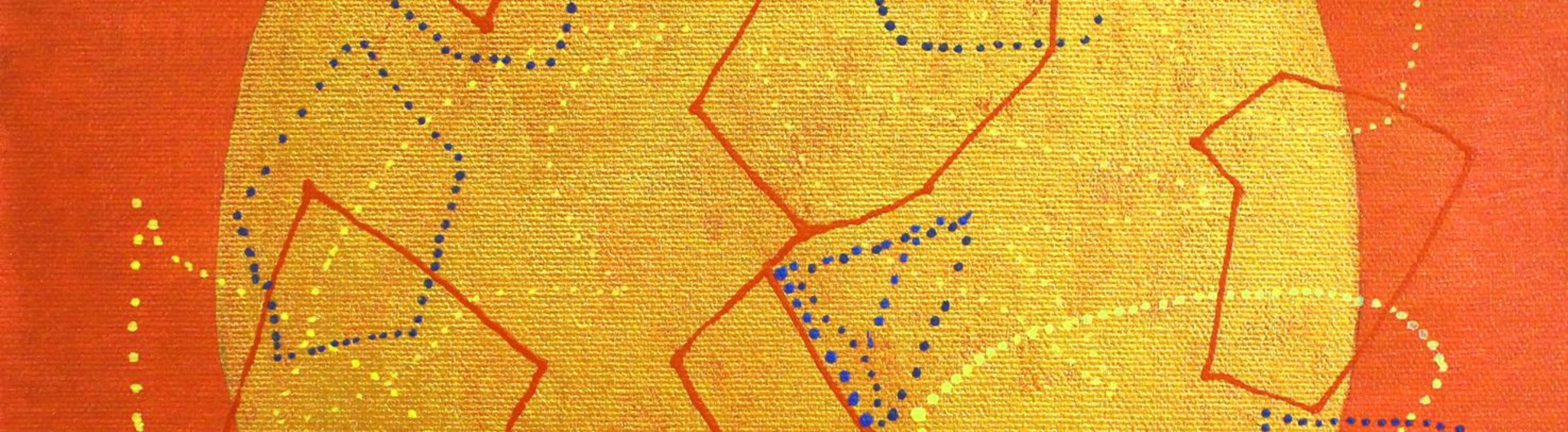
Tutkimusryhmä JYU/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Anu Aalto, Marianne Kuorelahti,
Tuija Kuorikoski, Kirsi Niukko, Aila-
Leena Matthies, Kaarina Päivinen,
Elisa Rainerma, Martti Särkkä, Kati
Turtiainen, Katri Viitasalo (HY)
Minna Kivipelto (THL)

Käytännön osatoteuttajat ja kumppanit

- TASOS-hanke (ESR 2020-2023): Jyväskylän kaupunki, Laukaan kunta, Perusturvaliikelaitos Saarikka, Äänekosken kaupunki, Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysterveyspalvelukuntayhtymä Soite
- TASKU-hanke (ESR 2020-2023): Seinäjoen kaupunki, SEAMK
- Tulosten jalkautus: Sosiaalialan osaamiskeskukset KOSKE ja SONetBOTNIA

Sosiaalityön käytäntötutkimusasetelma

Tutkimuksen tavoite ja rakenne

- **Tavoite:** Vastata tarpeeseen saada aikuissosiaalityöhön tietoa vaikuttavista työmenetelmistä
- **Tutkimuskysymys:** Miten aikuissosiaalityön työmenetelmät voivat edistää tai hankaloittaa asiakkaiden elämäntilanteissa tavoiteltuja vaikutuksia?

Yksittäisten menetelmien tutkimusten esittely

Voimavaralähtöisyys
asiakastyön prosessissa

Taloussosiaalityön
menetelmät

Yhteisölliset ja luontolähtöiset
menetelmät

Maahanmuuttajapalvelujen
verkostotyö

Voimavaralähtöisen asiakastyön prosessi

Voimavaralähtöisen asiakastyön prosessi

TUTKIMUSKYSYMYS:

Mitä ovat muutoksia edistävät ja estävät mekanismit aikuissosiaalityön asiakasprosessissa?

AINEISTO:

Asiakasasiakirjat (N=32) kerätty TASOS hankkeeseen osallistuneilta asiakkailta; mallinnuksessa TASOS hankkeen työpajoissa (2) ammattilaisilta kerätty aineisto

ANALYYSI:

Kriittiseen realismiin perustuva selittävän tutkimuksen malli/ KAIMeR teoria

Tieteellinen artikkeli *Aikuissosiaalityö ja muutosemekanismit asiakasprosessissa asiakasasiakirjojen ja voimavaralähtöisen asiakastyön periaatteiden valossa* valmistuu kevät/2023

JULKAISTU:

Kuorikoski, T. (2022). Client documents in social work with adults as research data: Scoping review of opportunities and challenges. *Nordic social work research*

Voimavaralähtöinen asiakastyö -Mallinnus aikuissosiaalityön käytäntöön.

Luettavissa: https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/kuvat-ja-tiedostot/mallinnukset/voimavaralahtoinen_asiakastyo.pdf

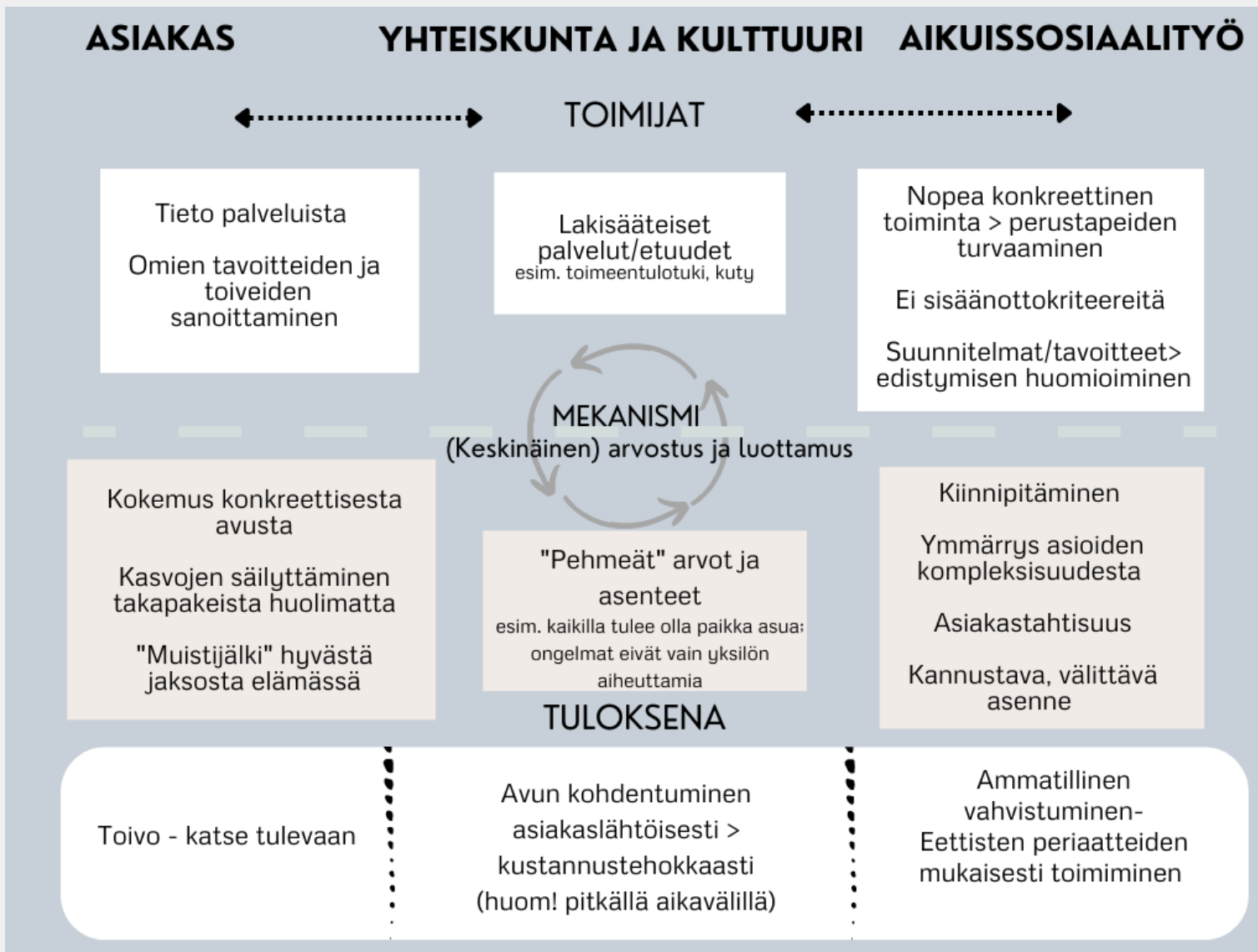

Muutosta estävät tekijät ja mekanismi (esimerkki)

Muutosta edistävät tekijät ja mekanismi

Voimavaralähtöisyyden periaatteet näyttäytyvät edistävissä tekijöissä eri tasoilla

Taloussosiaalityön menetelmät (Työpaketti 2)

Tutkimusryhmä: Anu Aalto, Kirsi Niukko, Katri Viitasalo

Tutkimus taloussosiaalityön menetelmistä

Tutkimuksen tavoitteena on taloudellisen toimintakyvyn ja voimaantumisen tarkastelu sosiaalityön kontekstissa. Tutkimus tuottaa tutkittua tietoa taloussosiaalityön menetelmistä ja talousneuvonnan kehittämisestä aikuissosiaalityössä.

Tutkimus yhdistyy taloussosiaalityön menetelmien kehittämiseen joka toteutuu moniammatillisesti yhteistyössä talousneuvonnan ammattilaisten kanssa

Tutkimuskysymys: millaiset (menetelmälliset) tekijät edistävät (tai heikentävät) taloudellista toimintakykyä ja voimaantumista aikuissosiaalityössä?

Talousneuvonta sosiaalityössä

Taloussosiaalityötä on kehitetty aikuissosiaalityössä TASOS- ja TASKU-hankkeissa:

- TYÖKALUPAKIT yksilö- ja ryhmämuotoiseen työskentelyyn (mallinnettu ammattilaisten käyttöön yhteistyössä Takuusäätiön kanssa, valtakunnallisesti saatavilla)
- TALOUSNEUVOLAKOKEILUT (yhteistyössä Oikeusministeriön Ennakoivan talousneuvonnan –hankkeen kanssa: Seinäjoki, Saarikka, Jyväskylä, Soite, Äänekoski, Laukaa)

Talousneuvola on matalankynnyksen palvelua, kansalaisille neuvoja talouteen liittyvissä kysymyksissä ilman ajanvarausta, myös nimettömästi asioiden

Talousneuvolassa toimii moniammatillinen ryhmä, sosiaalitoimen rinnalla muun muassa talous- ja velkaneuvonta, ulosotto, Kela, seurakunta, järjestötoimijoita

Talousneuvola

Tule pienen tai suuren talouskysymyksen kanssa – Etsitään ratkaisuja yhdessä!

Äänekosken talousneuvolassa voit keskustella sosiaalityöntekijän, talous- ja velkaneuvojan ja ulosoton asiantuntijan kanssa. Voit asioida myös nimettömästi. Et tarvitse ajanvarausta.

Tapaat meidät puhelimitse tai Äänekosken kaupungintalolta **tiistaisin 1.2., 22.2., 15.3., 29.3., 19.4., 17.5. ja 7.6. klo 11–15.** Ota rohkeasti yhteyttä **puh. 040 192 8243** tai tule paikan päälle: Hallintokatu 4 (käynti parkkipaikan puoleisesta sivuovesta).

Tutkimusaineisto

KAIMeR-teoriaa ja AVAIN-tietosisältöjä mukaillen kerätty haastatteluaineisto:

- 14 ASIAKASHAASTETTELUA

(12 yksilö-, 2 parihaastattelua, haastateltujen joukossa sekä talousneuvolan ryhmätoimintaan osallistujia että aikuissosiaalityössä talousaiheista neuvontaa saaneita, yhteensä 284 sivua)

- 10 AMMATILASHAASTATTELUA

(5 ryhmä-, 5 yksilöhaastattelua, yhteensä 189 sivua, haastatellut ammattilaiset ovat työskennelleet talousneuvolatoiminnassa joko sosiaalitoimen tai muun järjestävän tahon palveluksessa)

Analyysimenetelmä: teorialähtöinen sisällönanalyysi

Nostot taloussosiaalityön menetelmien tutkimuksesta:

TALOUSSOSIAALITYÖN TYÖKALUPAKIT:

<https://www.takuusaatio.fi/palvelut-ja-materiaalit/materiaalit/page/1/?cats=0&type=0>

TALOUSNEUVOLA APUNA ARJEN
TALOUSASIOISSA

- Blogi ammattilaishaastatteluiden pohjalta:

<https://sosiaalinentekija.wordpress.com/2022/11/25/talousneuvola-apuna-arjen-talousasioissa/>

LÖYTÄÄKÖ ASIAKAS
TALOUSVAIKEUKSIINSA APUA
PALVELUJÄRJESTELMÄN
LABYRINTISSÄ?

Havainnotja taloussosiaalityön tutkimuksen varrelta

Menetelmien avulla tärkeä paneutua talousvaikeuksien syihin, ei pelkkiin oireisiin

Sosiaalityössä tarvitaan uudenlaista itseymmärrystä talousvaikeuksista ja niihin vastaamisesta verkostotyön ja monitoimijaisen yhteistyön ohella

Tiedottaminen taloussosiaalityön palveluista ja palvelujen näkyvyys keino vahvistaa toimintakykyä

Tieteellisten artikkelien käsikirjoitukset

- Aalto Anu: "*Taloudellisen toimintakyvyn vahvistaminen aikuissosiaalityössä*". Valmistuu kevät -23. (työnimi käsikirjoitukselle)
- Niukko Kirsi ja Viitasalo Katri: "*Beyond the Money -Taloudellinen voimaantuminen luottamuksellisessa asiakassuhteessa*" Valmistuu kevät - 23 (työnimi käsikirjoitukselle)

Yhteisölliset luontolähtöiset menetelmät

Yhteisölliset (ja) luontolähtöiset menetelmät aikuissosiaalityössä

- **TUTKIMUSKYSYMYS**

- Millaisia vaikutuksia yhteisöllisillä (ja) luontolähtöisillä menetelmillä on asiakkaiden hyvinvointiin ja osallisuuteen, ja millaisia ovat näitä vaikutuksia edistävät ja estävät mekanismit?

- **AINEISTO**

- 4 ryhmähaastattelua (N=15), yksilöhaastattelut (N=16)

- **ANALYYSI**

- Kriittinen realismi / KaiMer-teoria
- Tieteellinen artikkeli valmistuu keväällä 2023

- **JULKAISTU**

- Kuorelahti, Marianne (2022) Yhteisöllisten ja luontolähtöisten menetelmien vaikuttavuus aikuissosiaalityössä. Julkaisussa Tutkiva sosiaalityö. Ympäristöt ja rakenteet sosiaalityössä. Talentia-lehti ja Sosiaalityön tutkimuksen seura. 57-81.
- Mallinnus: Yhteisölliset ja luontolähtöiset menetelmät aikuissosiaalityössä. Tuletko toimistolle vai mennäänkö metsään?

https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/tutkimus/aikuissosiaalityon_mallinnukset

Vaikutukset ja niitä selittävät tekijät

Voimavarojen ja
osaamisen
tunnistaminen ja
käyttöönotto

Arjenhallinnan
parantuminen

Vaikeiden asioiden
käsittelyn
helpottuminen

Sosiaalisen
vuorovaikutuksen
lisääntyminen

Avun saaminen

Omanarvontunnon
vahvistuminen,
merkityksellisyys,
hyväksytyksi tuleminen

Yhteenkuuluvuus

Luottamus

Läsnäolo ja
vertaisuus

Toiminnallisuus

Vapaus

Erilaiset toiminta-
ympäristöt

Yksilöllisyys

Yhteisöllisyys

- sosiaalinen vuorovaikutus
- vertaisuus
- konkreettinen tila

Luontolähtöisyys

- luontoympäristö
- vuorovaikutus eläimen kanssa

Menetelmän ja sen vaikutusten kohtaama haaste

Asiakkaan aktiivinen rooli

- halu yhteyteen toisten ihmisten kanssa
- halu muutokseen – avun etsiminen; aktiivinen hakeutuminen toimintaan

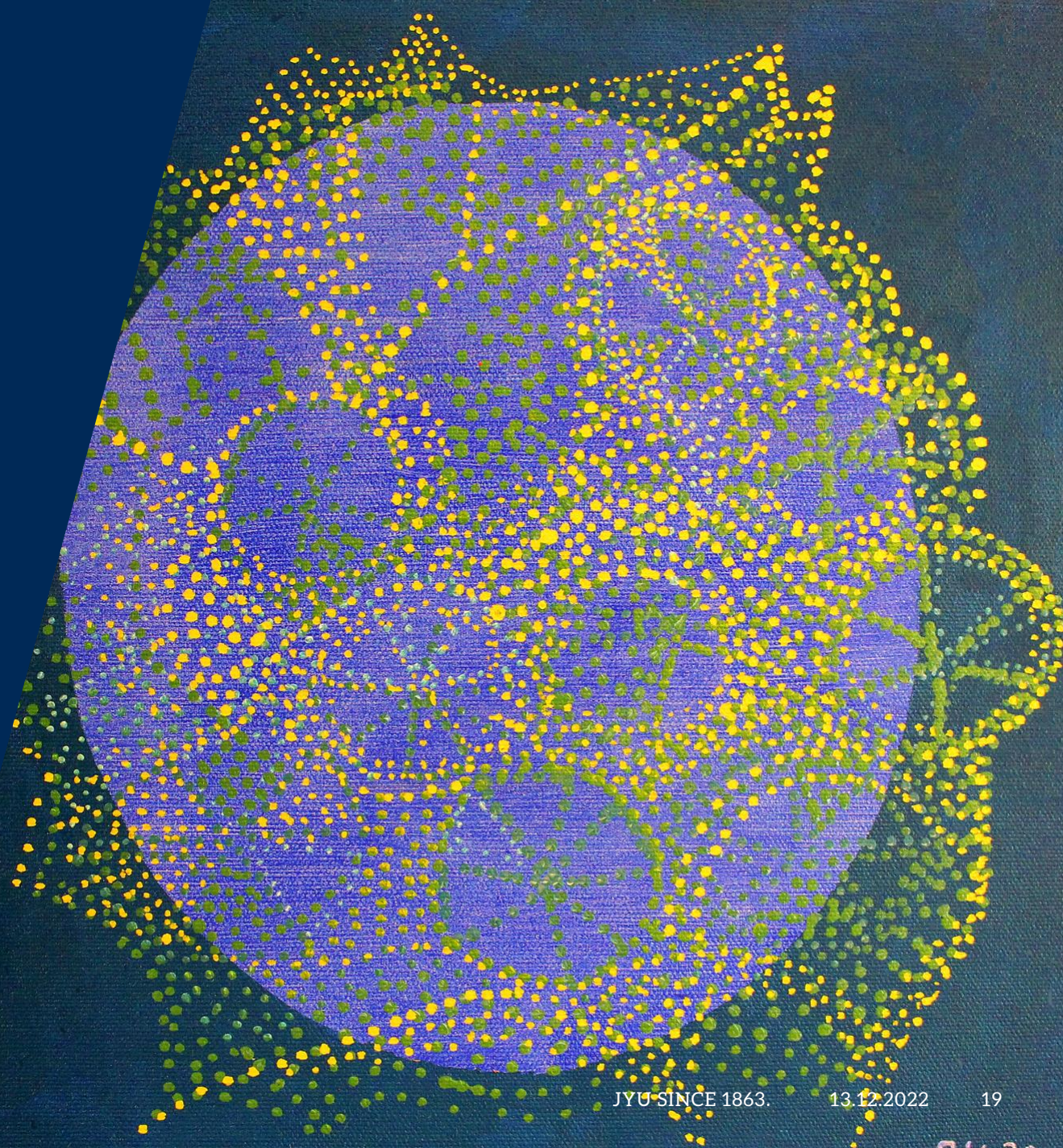

Aikuissosiaalityön passiivinen rooli / poissaolo

- etäinen, kapea rooli
- kaukainen mahdollistaja, ei aktiivinen ratkaisujen tarjoaja
- hyvät vaikutukset jäävät vaille kaikupohjaa, mahdollisuutta rakentaa työtä niiden avulla eteenpäin

Miten aikuissosiaalityö taipuu tähän tapaan tehdä sosiaalityötä?

Maahanmuuttajapalveluiden verkostotyö

Mikä maahanmuuttaneiden parissa tehtävän (aikuis-)sosiaalityön verkostotyön menetelmässä edistää tai estää hyvinvointia?

Aineistot

- Kolme julkisen sektorin sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien ryhmähaastattelua
- Neljä kolmannen sektorin toimijoiden haastattelua (kaksi ryhmä- ja kaksi yksilöhaastattelua)
- Yhdeksän aikuissosiaalityön asiakkaiden haastattelua (yht. kymmenen asiakasta)
- Yhdeksän asiakaskirjausaineistoa (yht. kymmenen asiakasta, samat kuin edellä)

Toteutus

- Laadullinen sisällönanalyysi, jossa hyödynnetty KAIMEr-teorian osa-alueita

Tuotokset:

- Päivinen, Kaarina (käsikirjoitus) Networking with NGOs and public services in migrant social work – scoping review.
- Turtiainen, Kati & Särkkä, Martti (käsikirjoitus) Networking in immigrant social work. Valmistuu kevään 2023 aikana.
- Särkkä, Martti (2023) Pakolaistaustaisten henkilöiden yllirajaisten suhteiden vaikutus hyvinvointiin.
- Särkkä, Martti & Turtiainen, Kati (2022) Verkostotyön menetelmämaahanmuuttaneiden parissa tehtävässä aikuissosiaalityössä
- Kaarina Päivisen Aikumetod-aineistoihin perustuva väitöskirja tulossa lähivuosina

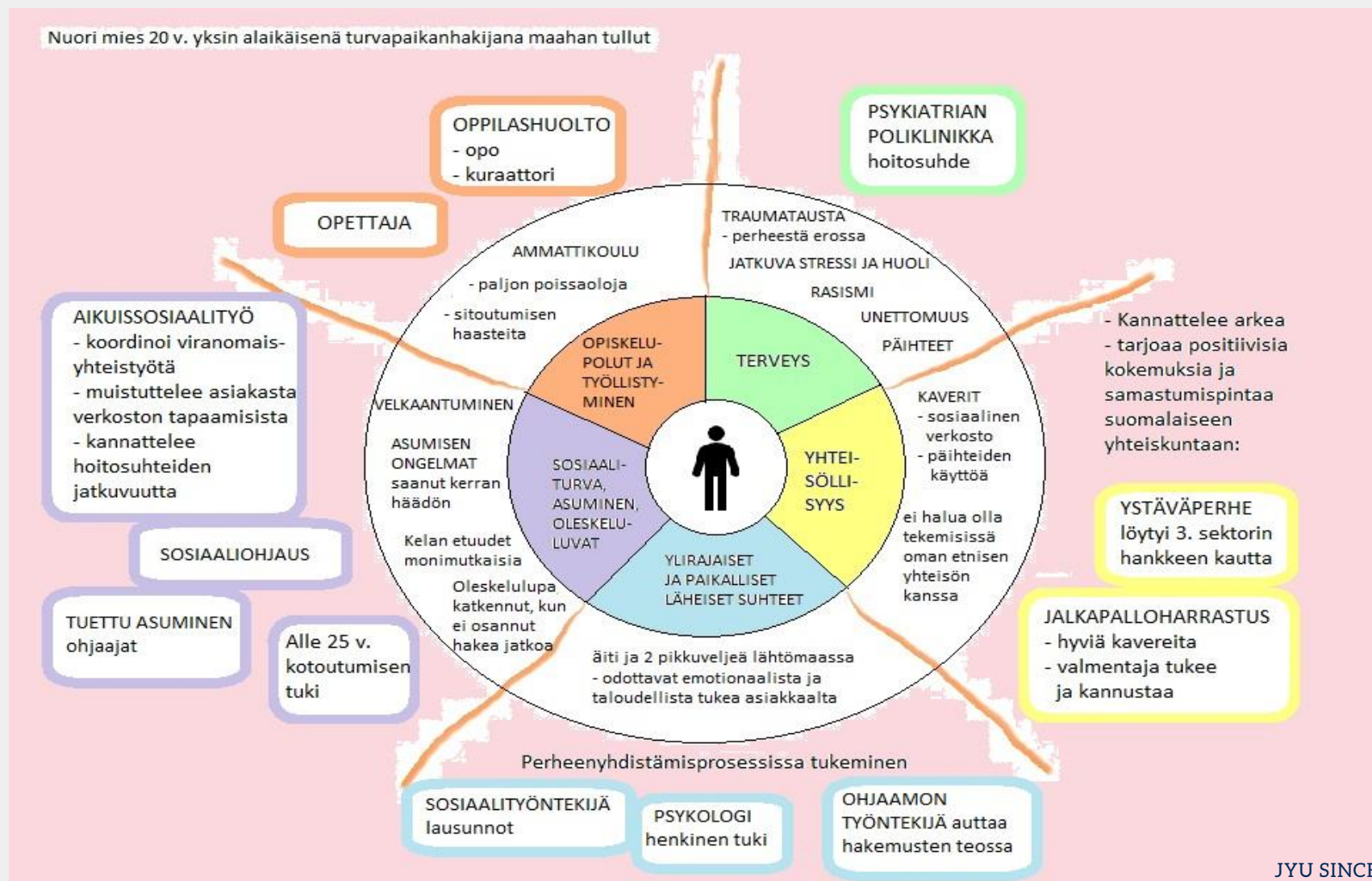

Verkostotyön menetelmä maahanmuuttaneiden parissa tehtävässä aikuissosiaalityössä

- Tulokset
 - Verkostotyön yleiset ehdot
 - Kumppanuus
 - Tuen pitkäaikaisuus ja prosessinomaisuus
 - Asiakslähtöisyys
 - Verkostotyön mahdollisuudet elämän eri osa-alueilla
 - Terveys: psyykinen, somaattinen, traumat ja vakauden tunne
 - Yhteisöllisyys
 - Ylirajaiset ja paikalliset läheiset suhteet
 - Sosiaalityrva, asuminen ja asiakkaiden omat oleskeluluvat
 - Opiskelupolut ja työllistyminen

Verkostotyön menetelmä maahanmuuttaneiden parissa tehtävässä aikuissosiaalityössä

Aineistoissa korostuvia verkostotyöhön liittyviä suosituksia:

1. Toimiva verkostotyö maahanmuuttaneiden tukemisessa edellyttää, että paikkakunnalla vastaavilla kolmannen sektorin toimijoilla on pitkäjänteiset työn edellytykset.
2. Kolmannen sektorin palveluiden tarve tulee selvittää ja niiden käyttö suunnitella yhteistyössä sosiaalipalvelujen ja kotouttavien palveluiden kanssa.
3. Maahanmuuttaneiden osallisuus tulee varmistaa verkostotyötä suunniteltaessa
4. Nivelvaiheiden (esim. kotoutumisajan jälkeiset sosiaali- ja TE-palvelut) konkreettinen asiakastyö tulee toteuttaa yhdessä kolmannen sektorin kanssa
5. Kolmannen sektorin täydentävät palvelut erityistä tukea tarvitseville maahanmuuttaneille on suunniteltava ja räätälöitävä yksilöllisesti asiakastilanteissa
6. Huoli ja yllirajainen huolenpito perheenjäsenistä estää kotoutumista kohtuuttomasti. Eri sektoreiden palvelujen ja toimijoiden on selkeytettävä ja tiedettävä vastuut, jotka liittyvät perheenyhdistämiseen

Yhteenvetoa tuloksista & teoreettinen tulkinta (Työpaketti 5)

Tutkimusryhmä: Minna Kivipelto & Aila-Leena Matthies

Yhteenvetoa tuloksista

huomio: Aikuissosiaalityön nykytilanteen **viheliäinen kierre** (mm. Kelan työn valuminen takaisin sosiaalityölle)

Aikuissosiaalityön vaikuttavien menetelmien **mahdollistajat** (käänteisesti soveltamisen esteet):

- Mahdollistava johtaminen, tiimin kehittämismyönteinen ja tukea-antava ilmapiiri (pitovoima), ammatillinen autonomia, joka sallii asiakas- ja tilannekohtaiset variaatiot siinä, miten sosiaalityötä tehdään, millä menetelmillä, ja myös missä
- Määrälliset suositukset: min. 8h/kk jalkautuvaan, yhteisölliseen työhön, mahdollisuus varata ja tarjota aika paneutuvaan suunnitelmalliseen työhön, max. 35 asiakasta/ työntekijä –'sammutustyön' lisäksi.
- Paneutuva suunnitelmallinen asiakastyö edellyttää asiakkaan elinympäristön ja sen voimavarojen kokonaisvaltaista tuntemusta (aikuissosiaalityö lähipalveluna)
- Rohkaisevat ulkopuoliset impulssit, uusi tieto ja tutkimusyhteistyö, mutta tuotavien mallien on sovelluttava ratkaisuksi käytännön tilanteisiin.
- Nyt tutkituista menetelmistä on jo saatu aikaisemmissa tutkimuksissa ja AIKUMETODissa näyttöä vaikutuksista.
- Tutkittujen menetelmien soveltaminen lisää asiakkaiden ja lähiyhteisöjen hyvinvointia, ja sitä kautta yhteiskunnan sosiaalista kestävyyttä. Lisäksi työntekijöille lisää pitovoimaa, kun voi haastaa itseään oppimiseen

Artikkeli Kivipelto Minna & Aila-Leena Matthies (2023 tulossa) Mechanism-based explanations of conditions enabling to do 'real social work' in adult social work

Tutkimuksen toteuttamisen arviota

- Sosiaalityön käytäntötutkimuksen tandem -mallin ihanne ja todellisuus – silti mahdollistanut enemmän kuin pelkkä yliopistollinen tutkimus kykenisi
- Vaikka tutkimustoimijoita sinänsä vähän (vain yksi yliopisto), mukana laaja käytännön verkosto
- Luotu käytäntötutkimukseen perustuva ohjelmateoreettinen mallinnus kustakin menetelmästä, vaikutuksesta ja vaikuttavuudesta näyttöä aiemmista tutkimuksista ja tapauksina, joista voi tunnistaa generatiivisia mekanismeja
- Jatkossa mahdollisuus edetä nyt tunnistettujen mallinnuksien toimintatutkimukselliseen vaikuttavuustutkimukseen: hyvinvointialueiden TKIO-rakenteet + yhteistyöhön sitoutuneet työntekijäverkostot
- Yksittäisten menetelmien mallinnuksen ja vaikuttavuustutkimuksen käynnistelyn sivutuotteena syntyi laajempaa analyysia koko aikuissosiaalityön tilasta ja teoriapohjan mahdollisuuksista
- Tuki siirtymälle aikuissosiaalityön viheliäisestä kierteestä hyvän kierteeseen
- Työntekijöiden tukeminen siinä, että aikuissosiaalityö menetelmällisenä professionaalisenä toimintana on mahdollista
- Teoreettinen kehittäminen vielä melko alussa mutta kiehtovaa – kiinnostavia väitöskirjoja tulossa

POLITIIKKASUOSITUKSET HYVINVOINTIALUEIDEN VAIKUTTAVALLE AIKUISSOSIAALITYÖLLE

https://www.chydenius.fi/fi/sosiaalitieteet/tutkimus/aikuissosiaalityon_mallinnukset

1. Aikuissosiaalityön nykytilanteen viheliäinen kierre on mahdollista katkaista ja muuttaa myönteisesti kierteeksi, kun siihen tartutaan heti alusta alkaen uusissa hyvinvointialueen rakenteissa.
2. Vaikuttava aikuissosiaalityö tarvitsee kehittämiskykyisen ja mahdollistavan johtajuuden kaikilla tasoilla.
3. Aikuissosiaalityön työntekijöiden pito- ja vetovoima rakentuvat koulutettujen ammattilaisten autonomiasta ja kehittämismyönteisten tiimien kannustavasta työilmapiiristä. Tähän löytyy maakunnista hyviä esimerkkejä.
4. Sosiaali- ja terveydenhuollon onnistunut integraatio kasvaa arjen asiakastyöstä yhteisenä toimintana. Eri ammattien asiantuntijuus on aito ja tasavertainen voimavara.
5. Aikuissosiaalityötä on toteutettava mahdollisimman lähellä asiakkaan omaa elinympäristöä ja paikallisyhteisöä, jotta asiakkaiden tilanteista saadaan riittävän kokonaisvaltainen kuva.
6. Asiakastyön tärkeitä kumppaneita ovat kokemusasiantuntijat, kolmannen sektorin toimijat, seurakunnat, paikallisyrietykset ja jatkossa myös kuntien hyvinvointityö.

7. Vaikuttavassa aikuissosiaalityössä paneudutaan pitkäjänteiseen työskentelyyn asiakkaiden ja monitoimijaisten verkostojen kanssa – luottamus ja elämänmuutos tarvitsevat aikaa. Koska jokaisen asiakkaan elämäntilanne on ainutlaatuinen, tuen kokonaisuutta räätälöidään asiakaskohtaisesti.
8. Aikuissosiaalityön asiakkaalla on oltava oikeus saada nopeasti reagoivan akuuttiavun lisäksi tarpeenmukaista pitkäjänteistä tukea muutostyöhön. Sosiaalityöntekijän on voitava työskennellä ammatillisesti paneutuen ja vaikuttavia menetelmiä soveltaen akuuttityöskentelyn lisäksi. Yhdellä työntekijällä voi olla kerrallaan 35 asiakasta paneutuvassa työskentelyssä.
9. Hyvinvointialueiden monialaisessa työssä on tärkeää, että aikuissosiaalityössä käytetään tutkimusperustaista asiantuntemusta ja menetelmäosaamista. Voimavaralähtöinen asiakastyö, taloussosiaalityö, luontolähtöiset yhteisölliset menetelmät sekä verkostotyö on nyt mallinnettu käytäntöön sovellettaviksi. Niiden tarve ja vaikuttavuus on tutkimuksellisesti osoitettu.
10. Aikuissosiaalityön kokonaisvaikuttavuutta on seurattava ja kehitettävä tieteenalan käytäntötutkimuksen omilla laadullisilla ja määrällisillä menetelmillä. Tutkimuksen ja käytännön välille on vakiinnutettava kehittävä yhteistyö hyvinvointialueilla.